

BESCHERMINGSMAATREGELEN

Steenuilen zijn in Nederland vooral te vinden in het kleinschalige agrarische landschap, in oude polders en in de uiterwaarden van het rivierengebied. De Steenuil is een echte cultuurvolger en je vindt ze vaak op plaatsen waar menselijke activiteiten zoals landbouw plaatsvinden. Een erf met een aantal bedrijfsgebouwen, een boomgaard met hoogstamfruitbomen, een schapenweide met kort gegraasd gras en stapels met stenen of houtblokken biedt al perspectief. Voorwaarde voor de vestiging van Steenuilen is de aanwezigheid van nest- en rustgelegenheid en voldoende voedsel gedurende het gehele jaar.

De te treffen maatregelen voor de bescherming van de Steenuil zijn daarom gerangschikt naar:

- het aanbieden van nestgelegenheid;
- zorgen voor voldoende voedselaanbod;
- overige maatregelen.

AANBIEDEN NESTGELEGENHEID

Steenuilen kunnen hun nest maken in natuurlijke holten in bomen of gebruik maken van nestgelegenheid in gebouwen. Let bij het onderhoud van bomen en gebouwen op de volgende punten.

Onderhoud en aanplant van bomen

Houd de bomen op het erf in een voor de Steenuil goede staat: een holte in een eik, fruitboom of wilg is juist gunstig. Snoei wel op tijd. Als er teveel rot hout in de boom zit of de takken te zwaar worden (knotwilg), dan is het snel gebeurd met de hele boom! Het aanpassen van de erfbeplanting door het planten van hoogstamfruitbomen en knotbomen zal op langere termijn zeker voordelen bieden aan Steenuilen. Pomologische verenigingen en de Provinciale Stichtingen Landschap-beheer kunnen daarbij adviseren.

Oude schuurtjes bieden nestgelegenheid voor Steenuilen.

Bomen knotten

In principe kunnen Wilg, Populier, Els, Es en Esdoorn worden geknot. Na het knotten zorgt rotting voor holtes in de bomen die door hollenbroeders als de Steenuil kunnen worden benut. Bij zachte winters kan het broedseizoen al eind maart aanvangen. Knotwerkzaamheden in maart of later kunnen het broeden verstoren en zijn dan ook niet gewenst!

Nestkasten als broedholte

Het ophangen van nestkasten voor Steenuilen kan een oplossing bieden voor het gebrek aan natuurlijke broedholtes. Meer informatie hierover is te vinden op pagina 52.

Oude gebouwtjes behouden

Laat het oude schuurtje of kippenhok staan, maar laat het niet instorten. Gebruik het als opslagplaats en laat een gaatje of ruitje open voor de uilen, op enige meters van de grond.

Zitplaatsen op de stomp

Als u het niet bezwaarlijk vindt, dat Steenuilen of andere vogels bij u in de hooiopslag komen, kunt u aan de lizijde van de stomp, hoog in de nok een dakpan weggelaten of een klein raampje open laten staan. Een andere mogelijkheid is het nabij de nok opnemen van een ontluichtingsdakpan met een gatdoorsnede van 65-70 mm. Steenuilen houden van de hoge uitkijkpost en als ze er dan ook nog in weg kunnen kruipen ontstaat een ideale uitkijk- en zonplaats.

ZORGEN VOOR VOEDSEL

Om voor voldoende voedsel te zorgen zijn de volgende maatregelen mogelijk.

Muizen en insecten

Hooibergen, composthopen, gekuild gras, mesthopen en houtstapels hebben een grote aantrekkingskracht op muizen en insecten. Maak bijvoorbeeld van snoeihout op een verloren plekje of langs de rand van het erf een hoop of haag. Ook kleine vogels broeden graag in zo'n houtstapel. Af en toe een handje graan of wat veevoer onder de hoop of haag maakt het rijk aan muizen. Om een muizenhaard te creëren is zelfs een speciale driepoot, de "muizenruiter" ontworpen (zie pagina 57). Zo'n muizenhaard kan de redding zijn van een uilenpaar in een strenge winter.

Wegbermen verschrallen

Laat de wegberm voor het erf wat op z'n beloop. Gebruik geen mest, dan wordt de berm schraler en ontstaat er meer variatie in de plantensamenstelling. De open structuur zorgt bovendien voor een toename in het voedselaanbod.

Overhoekjes tolereren

Het laten verruigen van overhoekjes, slootkanten en oeverbegroeiing verbetert de stand van muizen en insecten.

Nectarplanten

Bepaalde plantensoorten trekken insecten aan. Bekend zijn de onder meer de Vlinderstruik (Buddleja), de Bosrank en de Kamperfoelie. Ook nachtvinders komen op dit soort struiken af. Brandnetels lijken saai en prikken bovendien, maar trekken wel veel soorten insecten en vogels aan. Zo zijn er veel vlindersoorten (onder meer Dagpauwoog en Kleine vos) die de brandnetel als voedselplant voor hun rupsen gebruiken. Laat dat ruige hoekje dus ongemoeid en laat spuiten en spitten achterwege.

Tientallen jaren oude knotwilg in het rivierengebied met vele nestholten, nestboom van een paartje Steenuil.

Begrazing met schapen

Schapen grazen het gras kort waardoor regenwormen makkelijk te vangen zijn. Op de schapenkeutels komen weer veel soorten insecten af. Een paar schapen in de boomgaard zijn dus gunstig voor de diversiteit aan prooien voor Steenuilen. Een andere mogelijkheid is het aanleggen van schapenweitjes op het erf of naast de boerderij. Het prikkel- of schrikdraad moet enkele centimeters onder de top van de paaltjes worden vastgemaakt zodat de Steenuil de paaltjes als zitplaats kan gebruiken.

OVERIGE MAATREGELEN

- *Drinkgelegenheid beveiligen.* Waterbakken zijn nuttige drinkplaatsen voor de uilen, maar kunnen ook gevaarlijk zijn. Vooral jonge Steenuilen hebben moeite met het drinken uit een badkuip, waterbak of regenton. Maak kleine openingen dicht met bijvoorbeeld een prop gaas. Door in open waterbakken een plankje te laten drijven, een loopplank te maken of over de rand een strook jute of kippengaas te hangen tot in het water, krijgt een te water geraakt uiltje de kans er weer uit te klauteren.
- *Bestrijdingsmiddelen beperken.* Het gebruik van bestrijdingsmiddelen gaat ten koste van het welzijn van de prooidieren van Steenuilen en dus ook van de uilen zelf. Een verdoofde rat of muis is een gemakkelijke prooi maar kan een voortijdige dood van de Steenuil of een andere predator tot gevolg hebben. Muizenkorrels kunnen bovendien gevaar opleveren voor huiskatten en 'snoepende' kinderen.
- *Schoorstenen afdekken.* Steenuilen zitten in de winter graag op of naast de warme rookkanalen van een schoorsteen. Het afsluiten van de uitgang van de rookkanalen met kippengaas voorkomt dat uilen in de schoorsteen vallen of bekneld raken.
- *Verkeersslachtoffers voorkomen.* Een belangrijk doodsoorzaak bij Steenuilen is het verkeer. Vooral drukke plattelandswegen met muizenrijke bermen eisen hun tol.

Hein Bloem
en Kees Boer